

HRVATSKI

glasnik

Godina XIX, broj 37

10. rujna 2009.

cijena 100 Ft

Sándor Sasvári kao Nikola Zrinski u rock-mjuziklu „Zrínyi 1566”, premijerno izvedenom 2. rujna u sigetskoj tvrđavi

Foto: László Tóth

Komentar

Očekivanja...

Počela je nova školska godina, protječu prvi dani nastave, polako su se i prvaši uklopili u za njih novi, ali i vrlo zanimljivi svijet škole.

Kao i uvijek, na svakom početku postavljaju se i nova očekivanja, javljaju se nove nade. Održavatelji odgojno-obrazovnih ustanova nadaju se boljem financiranju kako bi sačuvali svoje škole, kako bi obnovili školske zgrade ili osigurali bolje uvjete za rad. Ustanove također priželjkuju prije svega više materijalnih sredstava i bolje uvjete za rad i za učenike i za nastavnike kako bi mogli privući što veći broj učenika. Ali sve to i nije tako lako ni jednostavno, za svaki pomak vodi se svakodnevna „borba“ održavatelja i vodstva ustanove, pa i roditelja. K tome, posljednjih godina roditelji su sretni ako njihova škola uopće opstane, svjesni da za razvijanje ustanove nema prevelikih izgleda. Međutim više sredstava nema, pa se održavatelji odlučuju na raznorazne oblike udruživanja s drugima. I svi su oni u pravu, barem na svoj način.

U pravu su kada među najvažnijim zadaćama i ciljevima, među očekivanjima ističu želju za podučavanjem koje će učenicima osigurati osuvremenjeno znanje za uspješan nastavak školovanja. Dakle znanje kao kapital, suvremeno znanje prije svega i iznad svega.

Članovi naše hrvatske zajednice, dakako, uz to očekuju bolje i uspješnije podučavanje hrvatskoga jezika. Okvirno za to postoje, ako ne svi, ali dobri uvjeti koji se zasigurno mogu i moraju dalje razvijati. Mora se dalje razvijati mreža hrvatskih škola po svim hrvatskim regijama, mora se pospješiti i nastava hrvatskoga jezika, ali se ne smije zaboraviti da odgoj i obrazovanje počinje u obiteljskom domu. Kao što i učenje, pa i njegovanje materinske riječi počinje u obitelji. Može se očekivati od škole da će predati znanje, da će odgajati, ali se ne može očekivati da nadomjesti obitelj i njezinu ulogu u oblikovanju djece i mladeži, pa ni u usvajanju prvog i najvažnijeg poznavanja materinske riječi.

Naravno, lako je o tome govoriti, a teško primijeniti u praksi. No kada smo svjedoci da u našu školu svoju djecu upisuju i pripadnici većinskoga naroda, a nekim našim roditeljima to ne pada ni na kraj pameti, tu počinju ozbiljni problemi. Problemi za cijelu zajednicu. Kako, čime pobuditi interes roditelja? Zbog čega oni ne upisuju djecu u hrvatske škole, ili na nastavu hrvatskoga jezika? Čini mi se da nismo dovoljno tražili odgovore na ova pitanja, niti ponudili bilo kakva rješenja.

Neka nova školska godina bude poticajna i u traženju i pronalaženju novih putova, novih pitanja i odgovora.

S. B.

U 2008/09. godini u Mađarskoj se odgoj i obrazovanje na hrvatskom jeziku odvijao u tridesetak škola i dvadesetak vrtića. Nastava hrvatskoga jezika u tim ustanovama provodila se na neki od načina i tipova obrazovanja odobrenih sa strane nadležnih. Nastavu je pohađalo oko 2100 učenika osnovnih škola

i 950 djece u dječjim vrtićima. I dok su mnoge škole suočene sa sve manjim brojem upisanih učenika, pa se mnoge škole i spajaju, zatvaraju, u ovim školama već niz godina broj djece stagnira, i nema zastoja. Naravno, među navedenim brojkama su i djeca koja pohađaju ove ustanove, a nisu hrvatskoga podrijetla. Nema u tome ništa loše, dapače, ako oni prihvaćaju plan i program škole i mogu ga pratiti. U državnome proračunu podržava se i osiguravaju dodatna sredstva kojima se motiviraju uzdržavatelji ustanova u kojima se provodi nastava manjinskoga jezika ili manjinske dvojezične škole. To zaključuju svi dokumenti, tako i smjernice manjinskog odgoja i obrazovanja po kojima su izrađeni nastavni programi. Temeljem toga moguće je pokrenuti i nastavu hrvatskoga jezika u nekim od ponuđenih oblika. Razlika u glavarinama, u dodatnim sredstvima stimulativna je za zadržavanje, ali jednako tako i za pokretanje nastave materinskoga jezika. Pogotovo je ona stimulativna kod dvojezičnih škola, a znatno se potpomažu i razni tipovi udruživanja u kojima se može optimalno zadržati dotadašnji program odvijanja nastave materinskoga jezika, dapače, može se on i proširivati ako ima volje za to.

Po planu državnoga proračuna za 2010. godinu iz sektora samouprava, koje su

uzdržavatelji škola, namjerava se uzeti 120 milijardi forinti, to znači od sredstava za zdravstvo, obrazovanje, što će se vjerojatno negativno odraziti i na stanje u školama. Nastava materinskoga jezika (hrvatskoga jezika) podupire se sredstvima kojima se treba koristiti, a tu je i niz mogućih potpo-

pora do kojih uzdržavatelji, samouprave, mogu doći putem natječaja. Dodatna potpora manjinskom obrazovanju koju mogu tražiti ustanove od nadležnog ministarstva ako rade po manjinskom programu po učeniku se kreće od 60 do 70 tisuća forinti. Nadležno ministarstvo, da tako kažemo, kada govorimo o tipovima takozvanih škola nacionalnih manjina, potporama preferira i dvojezičnu nastavu. Primjerice ako je u hrvatski program uključeno 90% učenika ustanove, dobiva se potpora u vrijednosti iznosa između prihoda i potroška, koji iznos ako ne doseže 60% vrijednosti, onda se ustanova sufinancira s dodatnom potporom po učeniku, ali maksimalno do godišnjeg iznosa od 30 milijuna forinti. Moramo početi računati, zbrajati i oduzimati, ali prije svega odrediti koji su to oblici nastave kroz koje se najsvrhovitije mogu ostvarivati postojeći programi. Ništa manje nije važno, naravno, iznaći pri tome načine kako utvrditi u kojoj mjeri se ovaj put poklapa s onim što zajednica očekuje od manjinskoga školstva danas jedinoga zaloga očuvanja hrvatskoga jezika i identiteta u nastupajućim desetljećima. Rečeno ulazi u djelokrug politike najvišega političkog tijela Hrvata u Mađarskoj i strategijskoga plana razvoja Hrvata na ovim prostorima.

Branka Pavić Blažetin

Poštovani!

Ovim putem vas želimo izvijestiti da će Hrvatska matica iseljenika na 32. Međunarodnom sajmu knjiga INTERLIBER, koji će se održati u Zagrebu od 11. do 15. studenoga 2009. godine, predstaviti novu nakladničku djelatnost hrvatskog iseljeničtva iz svijeta, u projektu „Hrvatske knjige izvan Hrvatske“.

Projektom Inozemna Croatica želi se hrvatskoj javnosti predstaviti hrvatske pisce izvan domovine, te cjelokupnu inozemnu Croaticu koja nastaje u 30-ak zemalja svijeta na više od deset svjetskih jezika i na hrvatskom jeziku, ubaštiniti u književne fondove matične zemlje. Hrvatska matica iseljenika nam se obratila s molbom da im se pomogne u prikupljanju knjiga za hrvatski iseljenički štand na INTERLIBERU, te vas molimo da o ovome obavijestite sve zainteresirane članove hrvatske zajednice u Mađarskoj koji bi mogli pridonijeti ovom projektu.

S poštovanjem,

mr. sc. Ivan Bandić
veleposlanik Republike Hrvatske u Mađarskoj

Aktualno

Predani IPA projekti pomurskih i međimurskih općina

Novi europski projekti ponovno daju priliku da naselja preko granice produbljuju svoje veze, da njihova suradnja bude potaknuta i zajedničkom izradbom te provedbom prekograničnih programa IPA Hrvatska–Mađarska 2007–2013. U Pomurju nekoliko hrvatskih naselja već je uspjelo dobiti potporu iz prijašnjih europskih fondova za prekograničnu suradnju, stoga žele sudjelovati i u aktualnome programu. Naselja Kerestur, Mlinarci, Serdahel i Sumarton s partnerima iz Hrvatske, s općinama Čakovec, Donja Dubrava, Donji Vidovec, Draškovec, Goričan, Kotoriba, predali su svoje zajedničke natječeaje do zadanoga roka i ovih su se tjedana rješavale nadoknade dokumenata.

Cilj je IPA programa uravnotežiti razvoj pograničnih područja dviju država. Kroz program će se financirati prekogranični projekti koji će biti izabrani na temelju kvalitete. Program je namijenjen neprofitnim organizacijama i ustanovama koje žele u okviru prekograničnog projekta ostvariti suradnju s najmanje jednim prekograničnim partnerom. Pomurska naselja imaju svoje partnere i uhdanu suradnju, stoga im nije bio problem udružiti se kod pojedinih projekata.

Mlinarci– Donja Dubrava–Marcali

U drugom projektu prijateljskim općinama s obje strane Mure pridružio se grad Marcali. Radi se o formiranju ekološkoga dječjeg vrtića koji znači zeleni smisao. Kroz taj projekt u dječjim vrtićima utvrđuju se ekološki standardi određeni pravilima Europske Unije. Ustanove nakon ispunjenje svih zadanih uvjeta dobivaju svjedodžbu „Ekološki dječji vrtić – zeleni smisao i tradicija”.

Serdahel–Međimurske vode Čakovec

Međimurske vode Čakovec i mjesna samouprava sela Serdahela u suradnji s Bečehelom i Sumartonom predali su zajednički projekt Mura WWTP. Izgradnja uređaja za pročišćavanje otpadnih voda uz rijeku Muru – Podturen i Serdahel. Posrijedi je izgradnja i obnova pročišćava otpadnih voda u Podturnu i Serdahelu, kao zajednički projekt za program prekogranične suradnje. U okviru toga izgradit će se kolektorski sustav kanalizacije u Međimurju te pročištač u Podturnu, a u Serdahelu će se obnoviti već postojeći pročištač koji je već u pogonu i čisti sanitarnu otpadnu vodu triju naselja.

Mlinarci– Donja Dubrava

Mjesna samouprava naselja Mlinaraca zajedno s općinom Donjom Dubravom predala je projekt Mreža InnoMur@” II u kojem se radi o poduci projektnih menadžera s obje strane granice. Taj projekt koji je namijenjen stvoriti sredinu natječajno-menadžmentskog karaktera, da bi se prikladnim znanjem osposobile samouprave pograničnih naselja prekogranične suradnje, nadovezuje se na bivši projekt Inno Mura koji je ostvaren u okviru programa Interreg III/A.

Pomursko udruženje za unapređivanje ruralnog područja – Međimurska naselja

Pomursko udruženje, uza sudjelovanjem naselja Kerestura, Mlinaraca, Serdahela i Sumartona te hrvatskih općina Donje Dubrave, Donjeg Vidovca i Goričana, predalo je zajednički natječaj za organiziranje gastronomskih festivala pod naslovom «Festival pune zdjele» u kojem se radi o predstavljanju tradicionalnih hrvatskih jela, te organiziranju sajmova ekološke hrane. Program se temelji na tradicionalnim priredbama kao što su Festival gibanice u Serdahelu ili Festival mazanice u Mlinarcima. Njima će se pridružiti i druge priredbe: u Keresturu Dan kukuruznih jela, u Sumartonu Jela od krumpira, u Goričanu „Jelo i delo naših starih”, te u Dubravi i Vidovcu Sajam ekološke prehrane.

Kerestur–Kotoriba, Serdahel–Draškovec

Udružile su se i dvije hrvatske okružne škole u Pomurju sa svojim prijateljskim ustanovama iz Međimurja kako bi predale zajednički projekt „Tragovima Zrinskih”. U okviru projekta ustanove bi željele ostvariti spomen-dane plesa i sastavljanje mješovitoga zbora. Planirano je uvođenje profesora lektora u nastavu, organiziranje učenja mađarskog jezika na hrvatskoj strani, sastavljanje online rječnika i frazeološkog zbornika, organiziranje četiriju međunarodnih tabora, nabava glazbala te postavljanje infocentra s hrvatske strane.

Općine uz Muru imaju nadalje svoje zamisli za buduće projekte u okviru IPA programa na koje će se moći javiti idućim godinama do 2013. g.

PEČUH – Sukladno odredbama Pravilnika o organizaciji i radu Hrvatske državne samouprave, predsjednik HDS-a Mišo Hepp sazvaio je zatvorenu sjednicu Skupštine za 12. rujna (subota) s početkom u 11 sati u Školskom centru Miroslava Krleže u Pečuhu (Szigeti út 97). Za sastanak je predložen sljedeći dnevni red: 1. Izbor i imenovanje glavnog i odgovornog urednika Hrvatskoga glasnika, referent: Mišo Hepp, predsjednik HDS-a; 2. Donošenje odluke o dodjeli HDS-ova odličja u povodu «Dana Hrvata» 2009. godine, referentica: Marija Vargović, predsjednica Odbora za kulturu i vjerska pitanja; 3. Odluka o dodjeli stipendija učenicima srednjih škola, referent: Gabor Győrvári, predsjednik Odbora za odgoj i obrazovanje.

Poslije zatvorene sjednice, u 12 sati, sjednica Skupštine se nastavlja. Predloženi dnevni red je: Pripreme programa državnog «Dana Hrvata» u Podravini, referentica: Marija Vargović, predsjednica Odbora za kulturu i vjerska pitanja; 2. Izvješće predsjednika o radu između dviju sjednica Skupštine, izvješće o izvršenju odluka kojima je rok istekao, Izvješće o odlukama za koje je bio ovlašten predsjednik, referent: Mišo Hepp, predsjednik. a) Izvješća zamjenika predsjednika. Referenti: Đuso Dudaš, Matija Šmatović; 3. Financijsko izvješće Hrvatske državne samouprave i ustanova za razdoblje od 1. siječnja do 30. lipnja 2009. godine, referent: predsjednik i ravnatelji ustanova; a) Financijsko izvješće Hrvatskog vrtića, osnovne škole i učeničkog doma u Santovu za razdoblje od 1. siječnja do 30. lipnja 2009. godine, referent: Joso Šibalin, ravnatelj; b) Financijsko izvješće Znanstvenog zavoda Hrvata u Mađarskoj za razdoblje od 1. siječnja do 30. lipnja 2009. godine, referent: dr. Ernest Barić, ravnatelj; c) Financijsko izvješće Muzeja sakralne umjetnosti Hrvata u Mađarskoj za razdoblje od 1. siječnja do 30. lipnja 2009. godine, referent: Mišo Hepp, predsjednik; d) Financijsko izvješće Kulturno-prosvjetnog centra i odmarališta Hrvata iz Mađarske za razdoblje od 1. siječnja do 30. lipnja 2009. godine, referent: Tibor Radić, ravnatelj; e) Financijsko izvješće Hrvatskoga kluba Augusta Šenoae za razdoblje od 1. lipnja do 30. lipnja 2009. godine, referent: Mišo Šarošac, voditelj ustanove; 4) Razno; a) Rasprava o molbi Osnovne škole s dvojezičnom nastavom u Petrovom Selu, referent: Gabor Győrvári, predsjednik Odbora za odgoj i obrazovanje; b) Rasprava o molbi Osnovne škole Mihovila Nakovića, referent: Gabor Győrvári, predsjednik Odbora za odgoj i obrazovanje; c) Izvješće o kupnji nekretnine za Croatia, referent: Mišo Hepp, predsjednik.

Beta

Konferencija o odgoju i obrazovanju

Osnovne škole, dječji vrtići iz Mlinaraca, Serdahela i Sumartona od lanske školske godine priključili su se Malopodručnoj udruzi «Murahíd», otada je njihov uzdržavatelj Udruga. Organizacija je tradicionalnu pedagošku konferenciju ovaj put posvetila manjinskom školstvu, naime u Udruzi djeluju i ustanove s manjinskim i etničkim odgojem. Konferencija je sazvana u Serdahelu 25. kolovoza, u mjestu gdje manjinski odgoj i obrazovanje ima dugu tradiciju. Sudjelovali su na njoj pedagozi osnovnih škola i dječjih vrtića u velikome broju.

„Svaka je škola hram znanja. Svaki je razred prozor u svijet.” S ovim je sloganom otvorila konferenciju Ildikó Farkas Mikó, stručna referentica javnog obrazovanja i socijalnih pitanja Udruge. Béla Halmi, predsjednik Malopodručne udruge «Murahíd», pozdravio je sudionike konferencije i naglasio važnost suradnje i na polju školstva. Po njemu, ubuduće bi trebalo djelovati na tome da ustanove tog područja koliko god mogu budu ravnopravne, prenijeti problematiku malih škola ministarstvu, približiti normative između manjinskih i većinskih škola, naime razlike stvaraju napetosti unutar regije.

U ime domaćina Stjepan Tišler, načelnik sela Serdahela, pozdravio je nazočne u Fedakovoj kuriji koja je namijenjena upravo za takve konferencije, istaknuo je da naselja unutar Udruge dobro surađuju, članovi su većinom spremni na kompromise i zbog malog broja djece školske ustanove trebat će nadalje dobro surađivati i integrirati se.

Skraćeno ogledno predavanje održala je Zlata Penzeš, voditeljica dječjeg vrtića u Serdahelu. S nekoliko djece mješovite skupine uvježbavala je predstavljanje, nazive voća, kupnju u voćarnici, te su prikazali dječju igru. Zanimanje s osmim razredom vodila je učiteljica hrvatskoga jezika Jelena Adam. Nazočnima je prikazano na koji se način komunicira s djecom, kakva se saznanja dobivaju iz narodopisa.

O položaju hrvatskoga manjinskog odgoja i obrazovanja trebala je govoriti Janja Horvat, pročelnica Glavnog odjela za manjine u Ministarstvu obrazovanja i kulture, no ona se više obraćala značenju hrvatskoga jezika u današnjem vremenu i u budućnosti kada će i Hrvatska biti članica Europske Unije, važnosti kvalitetnije nastave koja se ostvaruje kroz dvojezičnost, o mogućnostima manjina, o financijskom jamstvu od strane države, o posebnome fondu namijenjenom dvojezičnim ustanovama, što je više od jedne milijarde forinti, o udžbenicima, koje je dužna država osigurati za manjinske škole, te o mogućnostima organiziranja usavršavanja.

O integraciji škola i dječjih vrtića predavanje je održao Ivan Bogdan, voditelj Zapadnozadunavskoga regionalnog ureda. Obratio je pozornost na IPR ustanove s integracijskim pedagoškim sustavom, koji se može ostvariti pomoću natječaja.

Ravnateljica Éva Balázs Jámbor iz Bannoka (Bánokszentgyörgy) upozнала je nazočne o iskustvima odgoja i obrazovanja etničkih

Polaznici serdahelskoga dječjeg vrtića (arhiv)

skupina u okviru multikulturalnog odgoja, a Richard Dezse o normativi učenika manjinskih škola.

Dr. Nagy Árpádné predstavila je mogućnosti natječaja u javnom obrazovanju, u Programu nove Mađarske, koji također nudi mogućnosti odgojno-obrazovnim ustanovama, o važnosti civilne sfere.

Predavači su nudili niz informacija sudionicima konferencije, koje su zapravo smjernice za daljnji rad, za uspješniji odgoj i obrazovanje budućih naraštaja.

Crnice iz života serdahelskoga dječjeg vrtića

Zlata Penzeš, voditeljica dječjeg vrtića u Serdahelu, na konferenciji je održala zanimanje s mališanima koji uopće nisu bili zbunjeni pred mnogo ljudi, čak i nakon dva mjeseca odmora sjećali se svojih znakova na hrvatskom jeziku, znali su se predstaviti i reći kraće rečenice.

Ustanova predškolskog odgoja djeluje u okrilju serdahelske okružne škole s jednom mješovitom skupinom u kojoj od jeseni bude dvadeset i petero djece, a do kraja godine dvadeset osmero, naime djeca mogu ga pohađati kada navrše tri godine. U vrtiću rade dvije odgojiteljice s dobrim poznavanjem hrvatskoga jezika i jedna dadilja koja ne govori hrvatski jezik, no želi ga učiti.

Prema voditeljici, djeca stižu u vrtić gotovo bez ikakvog znanja hrvatskoga jezika, tu i tamo ima nekoliko iznimaka, pa u početku se smiju kada odgojiteljice govore hrvatski, no polako se naviknu i to im postaje naravno. Kroz mjesec dana privikavanja još se govori mađarski i od listopada počinju hrvatska zanimanja, doduše, više nema posebnih zanimanja, nego kad god se može, rabi se hrvatski jezik. Kroz dan proveden u igri, prilikom uputa djeca nauče riječi osnovne komunikacije, a uče se i pjesmice, igrice. Velik je poticaj djeci kada dolaze studentice, buduće odgojiteljice s Filozofskog fakulteta iz Zadra (u okviru suradnje mjesne škole i zadarskog fakulteta), mlade odgojiteljice znaju govoriti samo hrvatski, znaju mnogo igara, donose bombone, pa su djeca vrlo vesela.

Kroz 30–40 godina ponešto se mijenjao odnos prema hrvatskome jeziku – kazala je gđa Penzeš. Prije su djeca znatno više znala hrvatski i čak su i roditelji govorili s njima na tome jeziku, no postupno se to izgubilo jer sve manje vremena ima za djecu, mlade obitelji su se odselile od bake i djeda, sve više ima mješovitih brakova. Unatoč tomu što se kod kuće ne govori jezik, roditelji se raduju što im djeca uče hrvatski, čak bi voljeli da što više nauče, naime mnogi idu na ljetovanje na more ili imaju neke poslovne veze, a znaju i to da danas bilo kakav plus jezik znači više mogućnosti.

Beta

Zamolili su Vas da na konferenciji govorite o položaju hrvatskoga manjinskog školstva, no Vi ste o manjinskom školstvu i značenju manjinskog jezika govorili iz jednog drugog motrišta, koje mi se jako dopalo.

– Da, naime razmislila sam jesam li ja najkompetentnija govoriti o položaju hrvatskoga manjinskog školstva iako sam referentica manjinskoga školstva Hrvata i Slovenaca, iz razloga jer kolorit bolje znaju oni koji su kompetentniji u tome, a to su članovi Odbora za školstvo Hrvatske državne samouprave. Mogla sam iznijeti neke podatke (što nalazimo i na internetu) o broju djece, o profilima škole, no to mogu i tamo pogledati, sve je to javno. Ja sam se više osvrtna na ono što se tiče povijesti manjinskoga školstva pa u neku ruku i perspektive. Nalazimo se u regiji koja ima svoju pogodnost, koja opravdava da se govori o europskim sredinama. Zbog granice nazire se jedna nova struktura, europski regionalizam i ta struktura mora biti popraćena ili čak uvjetovana poznavanjem hrvatskoga jezika. Znamo da su za ovo područje nekada govorili da je to kutak, da je to najjužniji kraj Mađarske, ali danas to gubi na svojem značenju. Sada već govorimo o Europskoj Uniji, smijem reći da će i Hrvatska pripadati Uniji, to će biti u regionalnom smislu jedna jedinstvena jedinica u kojoj Hrvati imaju svoje obveze. Možda je to strog kriterij, ali poznavanje jezika, koje kod Hrvata kraj Mure mora biti jedna osobina svake obitelji, mora biti osobina školstva, to se kod mene samo od sebe podrazumijeva. Razumno je ići k tomu da se razvija poznavanje hrvatskoga jezika, a gdje će to drugdje nego od malih nogu u vrtiću, pa dalje u škola. Osnovna škola ima dodatan zadatak da priprema podmladak za prosperirajuće naše dvojezične gimnazije u Pečuhu ili Budimpešti, odnosno u bilo kojoj srednjoj školi gdje se pristupilo učenju jezika susjednih zemalja i tu imamo jednostavno organsku prednost, to je naša manjinska prednost, da već raspolaže atributima, jezikom, značajkama, nečim dodatnim znanjem od većinske nacije, šteta bi bilo ne iskoristiti tu prednost u regiji koja je tako reći pečat regije, naše hrvatske kulture. Ponovno naglašavam, šteta bi bilo ne iskoristiti prednost u regiji i svega onoga što karakterizira naš kraj, to su stoljetne spona koje ne opovrgava nitko, dapače, u mudrijim sredinama, kako na koji način pojačati komunikaciju sa susjednom Hrvatskom zapravo je i gospodarski interes.

Više puta ste u svom izlaganju istakli da je hrvatski jezik kapital, odnosno da treba krenuti k njegovu razvijanju, koje bi se moglo ostvariti preko dvojezične nastave.

– Ako ćemo didaktički poći od činjenice, od toga da je nastava jezika kao predmet manje, a

Naša je manjinska prednost znanje hrvatskoga jezika

Janja Horvat, pročelnica glavnog odjela za nacionalne manjine pri Ministarstvu obrazovanja i kulture, održala je predavanje na Konferenciji manjinskog odgoja i obrazovanja u Serdahelu prilikom kojeg je vrlo dobro istakla značenje manjinskoga školstva te njegove razvojne mogućnosti. S Janjom Horvat porazgovarala je Bernadeta Blažetin.

dvojezičnost je također manje od jednojezičnosti, onda je cilj zapravo jednojezičnost što ga trebamo postići, a to je da netko suvereno vlada jednim jezikom samostalno, onda ću reći ako imamo zasada slabu nastavu, onda trebamo pristupiti dvojezičnosti, recimo, u osnovnoj školi i doći ćemo do višega stupnja znanja jezika. Isticala sam značenje dvojezičnosti iz običnog razloga, ne samo što sam Janja Horvat pa sam se za cijeloga svog profesionalnog života borila za to da ljudi vladaju jezikom, to nije samo bonton, nije samo etika, to je i neka obveza. Gdje bismo stajali da se nismo trudili naučiti dva jezika, jer i mađarski jezik za mene je bitna stvar. Živim u sredini sa svojim sugrađanima s kojima volim komunicirati, biti dvojezičan i postići dvojezičnost velik je trud, osobito za nastavnike koji su za to odgovorni, a i roditelji bi trebali u tome pripomoći. Multilingvizam, hrvatski, mađarski, engleski i slovenski jezik, ako govorimo o području na tromeđi, određuje čovjekov prosperitet. U Europskoj Uniji, gdje ima 27 zemalja, znanje jezika velik je kapital, živi kapital, 400 milijuna ljudi govori stotinjak jezika. Širimo naš jezik koliko god možemo. Svaki nam čovjek treba da pojačamo naše snage, mi smo Hrvati zadušeni i za to da se pobrinemo za naše naraštaje, u kući najprije, pa institucionalno u vrtiću i školi, kultura je kultura, bez obzira koliko milijuna govore o tome, mi moramo jačati kulturu naše matice, ako smo već tako blizu ona također mora profitirati stoga što smo onkraj granice, i njima dati pojačanje, to bi trebalo tako biti.

Jedino u pomurskoj regiji nema dvojezične nastave ni u jednoj našoj manjinskoj školi. U Serdahelu je već bilo više puta potaknuto to pitanje. Nije se nitko izrazio da to ne želi, a ni da želi. Možda mnogi nisu načisto s njezinim prednostima.

– O prednostima kvalitetnije nastave već sam govorila. Pogledajmo to i s materijalne strane, jer za više rada treba i više sredstava. Državni proračun Republike Mađarske svake godine planira poseban stavak po kojem podržava posebna nastojanja manjinskih zajednica za poučavanje manjinskih jezika. Kad to govorim, govorim o 13 manjina, trebam istaknuti da je to jedini stavak koji je unatoč restrikcijama ostao isti, koji govori o potpori jednojezične i dvojezične nastave, to je dodatnih milijardu i sto milijuna forinti, to je dodatna potpora svim manjinskim školama koje se

žele razvijati, koje žele širiti svoje obujme, pri-mati kvalitetniju nastavu na jeziku dotične manjine, iz tih sredstava dobivaju udžbenike, zatim za veze s matičnom zemljom, za usavršavanje nastavnika, dogradnju učeničkih domova. Takva su sredstva dodijeljena i dvojezičnoj školi u Pečuhu, a trudimo se da tako bude i Santovu. Osim toga normativna potpora po učeniku, ali samo po učeniku koji uči jezik dotične manjine, dobiva veću normativnu potporu nego ono dijete u standardnoj mađarskoj školi. To je velika prednost i u financijskom smislu. Time želim reći da se vjerojatno ni u ovogodišnjem proračunu neće mijenjati. U svom izlaganju rekla sam i to da u nastavi ima nekoliko komponenata, nekoliko činjenica bez kojih se ne može ići dalje: prvo je dijete, drugo, djeca sama ništa ne mogu, zato su nastavnici, a treće su financije, uzdržavatelj ustanove. Po meni, u Serdahelu ima dvije komponente zasluge, a i treće, djece ima i nastavnika ima, financijskih resursa ima. Ako se ide na natječaj, na višu kvalitetniju nastavu jezika, onda mora biti sve više i više jer se za kvalitetniju nastavu dobiva više sredstava, onda su svi resursi na raspolaganju.

No ja nisam, naglašavam, ni kompetentna u tome, tu ima razboritih ljudi koji znaju što hoće, tu ima građana koji razmišljaju o svojoj djeci. Važno je dogovarati se, a sve ostalo je na raspolaganju. Tvrdim da ni jedan prijelaz na bilo koji model nije jednostavan, ali mislim da se dugoročno isplati. Da bi se prijelaz olakšao, ima mogućnosti za usavršavanja, Glavni odjel za nacionalne manjine, gdje sam zaposlena, i sama ima poseban dio koji je namijenjen usavršavanju struke na danom jeziku. Natjecati se može ustanova ili akreditirana ustanova, uvjet je da ima najmanje pet polaznika, i može se dobiti potpora. Ne treba se bojati uvesti stručnu nastavu, dapače, to usavršavanje može ići i tako, ako je akreditirana ustanova, da se sati prakse održavaju u Hrvatskoj, npr. u Kotoribi, može se odslušati praksa iz bilo kojeg predmeta.

Oblici na koje se može doći do određenih saznanja neograničena su, a ne govoreći o tome ako se želi uvesti dvojezična nastava u zemljopis ili druge predmete. Kod Slovenaca već ima prakse takve vrste usavršavanja, i oni su oduševljeni. Ako se misli da nema odgovarajućih udžbenika, Ministarstvu je dužnost nabaviti ga, i tako dalje, ali to je mnogo dodatnoga rada.

BAJA – Kako smo već prije najavili, u suorganizaciji Bačko-kiškunske samouprave odnosno Narodnog doma u Baji i županijskih narodnosnih udruga, samouprava i naselja, ove će se jeseni prirediti IX. Županijski narodnosni festival za djecu i mladež. Prema planu, od 10. listopada do 18. prosinca održat će se sedam narodnosnih priredaba ciganske, hrvatske, njemačke i slovačke manjine, a srpska zajednica sudjelovat će u svečanoj završnici. Smotra hrvatske narodne pjesme i glazbe bit će 13. studenog u Gari, a Smotra hrvatskoga narodnog plesa 27. studenog u Santovu. Osim toga ciganska smotra, koja će ujedno i otvoriti niz narodnosnih sadržaja, priredit će se 10. listopada ciganskim susretom u Halašu (Kiskunhalas); njemačke će se priredbe održati 22. listopada i 5. studenog u Hajošu i Baji, a slovački susret 21. studenog u Dunaegyházi. Niz narodnosnih susreta završava 18. prosinca gala programom koji će se u povodu Međunarodnog dana manjina upriличiti u njemačkom općeprosvjetnom središtu u Baji. Kako smo saznali od voditeljice županijskoga Narodnog doma u Baji Ildikó dr. Baranyai Ágfalvi, prijave još nisu potpune, stoga se pozivaju svi da svoje prijave dostave što prije kako bi se mogao utvrditi broj sudionika i druge pojedinosti oko održavanja priredaba.

SUBOTICA – Na svečanoj sjednici Skupštine održanoj 1. rujna u Velikoj vijećnici Gradske kuće, u povodu Dana grada koji se obilježava u spomen na 230. godišnjicu dobivanja statusa slobodnoga kraljevskoga grada, dodijeljene su gradske nagrade «Počasni građanin» i «Pro urbe». Za istaknuto i trajno životno djelo Skupština Grada Subotice dodijelila je nagradu «Počasni građanin» doktoru znanosti Anti Sekuliću i poznatom estradnom umjetniku Zvonku Bogdanu, koje im je u okviru svečanosti uručio gradonačelnik Saša Vučinić. Za istaknuta djela koja u velikoj mjeri pridonose ugledu Grada, Skupština Grada Subotice priznanje «Pro urbe» («Za grad») dodijelila je nogometasu Milošu Glončaku, Međunarodnom festivalu dječjih kazališta, pjesnikinji Mariji Šimoković, kazališnom redatelju Árpádu Urbánu, knjižničaru Miletu Tasiću i košarkaškom treneru Karlu Kopiloviću.

KOLJNOF – Koljnofsko hrvatsko društvo od 23. do 27. septembra organizira izlet u Medjugorje, Mostar, Zadar, a iz putnoga cilja pravda nije izostavljen ni posjet partnerskom naselju Bibinju. Četverodnevnu ekskurziju za kih 30 ljudi djelomično financira Društvo iz naticanj dobivenih pinez.

Intervju

„Ima dosta nastupa, baš se dobro osjećam“

U krugu hrvatske zajednice u Mađarskoj nije ga potrebno posebno predstavljati. Najveći uspjeh i popularnost stekao je komičnim ulogama u predstavama Hrvatskog kazališta u Pečuhu, gdje i danas redovito nastupa. U posljednje vrijeme sve se više pojavljuje i kao pjevač, čime je stekao popularnost i u matičnoj domovini, Hrvatskoj. Nekoliko puta ove godine smo ga mogli vidjeti u emisijama Lijepom našom na Hrvatskoj televiziji. Nedavno je oduševio nastupom na Međunarodnome tamburaškom susretu u Kalači, kada je u velikoj kazališnoj dvorani, ispunjenoj do posljednjega mjesta, pjevao starogradske uspješnice na hrvatskom i mađarskom jeziku. Posljednji put pjevao je u Hrvatskoj kronici emisiji na hrvatskom jeziku Mađarske televizije. Stipan Đurić, šokački Hrvat rodom iz Santova, danas živi u Budimpešti, a radi i u Pečuhu i mnogim drugim gradovima. Stipana Đurića, najpoznatijega hrvatskoga glumca u Mađarskoj, ne moramo nikomu predstavljati ni u Petrovom Selu. Tamo uvijek tako dolazi kao kad bi išao kući...

Razgovarali: Timea Horvat i Stipan Balatinac

U posljednje vrijeme sve više nastupaš i kao pjevač. Osjećáš li se više glumcem ili pjevačem?

– Već odavno vrije u meni zamisao da se i na taj način pokažem, dakle ne samo kao glumac nego da se okušam i kao pjevač. A ja volim, inače, da me tretiraju kao glumca, jer jednom glumcu je osim lijepog izgovora, glume i pokreta na sceni, izuzetno važno i pjevanje. Glumac se na u svim žanrovima mora osjećati kod kuće.

Pjevanje je počelo već prije nekoliko godina, a imaš i svoj orkestar s kojim redovito nastupaš na raznim našim priredbama.

– Na Požeškom festivalu tamo negdje potkraj prošloga tisućljeća nastupili smo u vrijeme kada se Zvonko Bogdan zapravo vraćao, i napravio golem koncert. Nismo znali što je s njim, već ga desetak godina uživo nismo čuli, a tamo smo i mi imali svoj dvadesetminutni blok. Nastupio je poslije nas, i svi smo padali u nesvijest od cijelog tog dojma. Bio sam uistinu presretan što smo mi s orkestrom Siget mogli sudjelovati na tom festivalu, to je bilo nešto nezaboravno.

Bilo je podosta tvojih nastupa s orkestrom Siget na raznim priredbama diljem Mađarske. Kao kruna, rekao bih, bili su tvoji nastupi i u matičnoj Hrvatskoj. Posljednjih nekoliko mjeseci više puta smo Te gledali i na Hrvatskoj televiziji u emisiji Lijepom našom. Kako je do toga došlo?

– Ta suradnja krenula je u bliskoj prošlosti, mogu reći da s orkestrom Siget nastupamo na brojnim priredbama, balovima, prije godinu dana nastupili smo čak i na Hrvatskom balu u Beču. Ta suradnja s Hrvatskom otpočela je lani potkraj kolovoza kada me je Šima Jovanovac pozvao na prvi festival starogradske pjesme. Tamo smo se sreli i s Brankom Uvodićem. Oni su me na neki način zavoljeli, možda baš preko toga mog glumačkog pristupa pjevanju, pa su me počeli pozivati na razne priredbe i koncerte. Tako

sam lani u prosincu pjevao na Božićnom koncertu u Vukovaru. To je doista bio prelijep doživljaj. Poslije su došli pozivi u program Lijepom našom, Beli Manastir, pa Virovitica itd. Neki su mi ljudi obećali da će mi pomoći u tome da se napiše i neka pjesma za mene, dakako, da se ustanovi moj stil s kojim bi mogao postati prepoznatljiv i u domovini svojih predaka.

Danas si „harao“ i s pjesmama Zvonka Bogdana ovdje u Kalači, a možemo reći da je tvoja posebnost i u tome da pjevaš dvojezično, na hrvatskom i mađarskom jeziku. To je posebnost, ali i rijetkost koja Ti daje mnogo mogućnosti. Na koji način to doživljavaš, uspijevaš zapravo pomiriti u sebi.

– Nije to nimalo jednostavno na sceni kada se iz jednog treba prebaciti u drugi jezik, otpjevati jedan blok, ali sam ustanovio da su u Hrvatskoj prigodom prvih nastupa u Županji, moj kuriozitet pronašli upravo u tome nadahnuću, te daru da kao Hrvat u Mađarskoj, perfektно pjevam i hrvatski i

Stipan Đurić s tamburašima sastava „Koprive”

mađarski. Ovdje sam pjevao zato da publika, mislim ponajprije na mađarsku publiku, da zavoli našu hrvatsku narodnu glazbu i pjesmu, a našu hrvatsku da razveselim. Nema boljeg i uspješnijeg načina zato negoli da pjevamo starogradske pjesme, stare romance, kao što sam otpjevao i Jesen stiže, dunjo moja, pjesmu koja je dvadesetih-tridesetih godina prošloga stoljeća uistinu bila velika uspješnica, hit, šlager u budimpeštanskom Orfeumu. Dakle, Zvonko Bogdan je za mene uzor, koji se ponoviti ne može, on je jedan jedinstven. Mi ga tako volimo, tako ga znamo. Ne treba ga željeti dostići, prestići, možda i nismo, ne možemo ni biti spremni za to. Mi se moramo istaknuti u nečemu drugom, a to je pjevati na svoj način.

Stipana Đurića, najpoznatijega hrvatsko-glumca u Mađarskoj, ne moramo nikomu predstaviti ni u Petrovom Selu, kad tamo uvijek tako dolazi kao kad bi išao doma. Na ovogodišnjem PETNO-festivalu se je predstavio u sasvim drugoj ulozi...

– To je ona pjevačka, takoreći estradna uloga. Zadnji put sam prije dvije godine nastupio u Petrovom Selu, ali doista se mnogo družim s Petroviščanima. Oni su mi, mogu reći, najiskreniji, najbolji prijatelji tamo u Budimpešti, jer smo i jedna i druga strana daleko od svojih domova, ja od Santova, a oni od Petrovoga Sela. Tamo smo pronašli neku zajedničku nit, hvala Bogu. Petrovo Selo je izuzetno mjesto što se ljudi tiče, što se tiče odnosa sa strancima, a i u pogledu ugostiteljstva. Drago mi je što mogu biti ovdje!

Što za tebe znači da moreš nastupati s tamburaši da moreš jačiti? Znamda to te i više interesira nek sama gluma?

– To je zanimljivo pitanje za mene. Što se glume tiče, svaki čovjek koji se lati tog posla, mora u neku ruku svim žanrovima te profesiji

je baratati. To znači da bi trebao znati i pjevati, i glumiti, i lijepo govoriti, i plesati, jer to je zapravo i velika rijetkost. Ali svakako moram znati pokazati uvijek više nego čovjek koji će me gledati. Jako volim pjevati u zadnje vrijeme pred publikom. Nekoliko puta sam bio na festivalu Starogradske pjesme u Županji, kamo me je zvao Šime Jovanovac, nedavno sam imao jedan nastup na II. festivalu Starogradske pjesme. Dakle, izgleda da se kalendar puni, što se tiče nastupa u Hrvatskoj, a ni ovdje u Mađarskoj neću ostati bez posla. Ima dosta nastupa, baš se dobro osjećam!

Te starogradske pjesme, a i pjesme Zvonka Bogdana jako su slušane ovdje u Gradišću, a upravo tako mislim da i kod svih Hrvatov ovdje u Ugarskoj. Zašto je to tako, zašto nam je toliko privlačan ta melos?

– To je jedinstvena kavanska glazba, jedinstvena glazba dobrog raspoloženja, ljudskih osjećaja, što ne kažem da nam nedostaje, ali tako prekrasno je opisano u tim pjesmama. Jednostavno ne samo da su Bačvani, ne samo da su Bunjevci zavoljeli ove pjesme nego se one slušaju po cijeloj Hrvatskoj. Naši Hrvati, mogu reći, gotovo sve te melodije znaju napamet pjevati. To je jedna posebna vrsta pjevanja, posebna vrsta interpretacije, zahtjeva, posebno iskustvo svirača i tamburaških sastava. Evo, i sa mnom se događa u zadnje vrijeme da nastupam svaki put takoreći s drugim tamburaškim sastavom, sada me prate Koprive, prošli put me je pratio Vizinov orkestar.

Znači, onda će vrijeda naš najpoznatiji hrvatski glumac postati i najpoznatiji hrvatski pjevač Ugarske?

– Može biti. Volio bih da me i tako zavolite!

BARČA – Zajedničko zasjedanje Vlade Republike Mađarske i Vlade Republike Hrvatske bit će 17. rujna u Barči. Na njemu će se raspravljati o priključenju Republike Hrvatske Europskoj Uniji, o euroatlantskim integracijama, o mogućnostima razvoja prekogranične suradnje, posebice na polju infrastrukture, energetike, poljoprivrede i gospodarstva te o području prosvjete, kulture i znanosti, kao i o pitanjima u svezi s hrvatskom zajednicom u Mađarskoj i mađarskom zajednicom u Hrvatskoj.

MARTINCI – U organizaciji mjesne samouprave sela Martinaca, 12. rujna priređuje se tradicionalni Dan sela, koji posjetiteljima nudi raznovrsne programe, u okviru kojih, u ranim jutarnjim satima, natjecanje u pripremanju jela na žaru, od 10 sati sveta misa na hrvatskom jeziku, a tijekom prijepodneva zanimanja za djecu, izložba slika. Nakon proglašenja rezultata natjecanja i kušanja ukusnih zalogaja, slijedi kulturni program nastupom Joze Matorica i mjesnoga Ženskog pjevačkog zbora «Korjeni», plesovi u paru polaznika Umjetničke škole Kapronczay i mjuzikl pjevači Umjetničke škole SKI «Dorotya Kanizsai» i, naravno, neizostavna nogometna utakmica momčadi Martinaca i Petrede (Nagypeterd). Smjelijim sudionicima pruža se mogućnost da na pozornici ispred mjesne športske dvorane očaraju publiku svojim glasovnim sposobnostima iliti karaoke, a poslije operetnih predstava i hrvatski bal s nastupom Vlade Kalembera. Proslavu ovogodišnjega Dana sela zatvara vatromet.

POREČ – Plivački festival na moru „Porečki delfin” nastao je u suradnji Poreča sa Šomodskom županijom i gradom Siófoikom. U svojim prethodnih devet izdanja ovaj je rekreativni plivački maraton stekao iznimnu popularnost među rekreativcima iz Hrvatske i okolnih zemalja, a ove je godina 5. i 6. rujna održan X. Porečki delfin. Pri ovome maratonu plivači se mogu služiti svim pomagalicama, od peraja i rukavica za plivanje do madraca, a dopušteno je i plivanje svim poznatim i nepoznatim stilovima, što je očigledan dokaz da nije važno pobijediti, nego sudjelovati.

SERDAHEL, ZADAR – U okviru suradnje Osnovne škole Katarine Zrinski i Sveučilišta u Zadru, serdahelski nastavnički zbor posjetio je zadersku ustanovu 28–30. kolovoza. Pročelnik Odsjeka za izobrazbu učitelja i odgojiteljica Robert Bacalja i Smiljana Zrilić, profesorica metodičke prakse, primili su nastavnike i pokazali im znamenitosti Zadra, predstavili sveučilište i proveli dane druženja i učvršćivanja dobrih veza između dviju ustanova. Suradnja se nastavlja u studenome kada će studenti provesti tjedan dana u Serdahelu.

ZAGREB – Objavljenim 11. sveskom Hrvatske opće enciklopedije završio je dugogodišnji, veliki projekt Leksikografskog zavoda „Miroslav Krleža” koji će biti predstavljen javnosti otprilike za mjesec dana. Vlaho Bogišić, glavni ravnatelj Leksikografskog zavoda, izjavio je da je Hrvatska enciklopedija dovršena prije roka, pri čemu je podsjetio kako se u početku najavljivalo da će se svesci objavljivati svakih 18 mjeseci, a izdavani su godinu za godinom. „Mali smo jak tempo, a izdavanje enciklopedije ne bi bilo moguće bez duge tradicije i iskustva Zavoda s općim enciklopedijama”, dodao je. Bogišić očekuje da će u konačnici biti prodano desetak tisuća kompleta, a zasad ih je prodano pet-šest tisuća, što je, ocijenio je, odličan rezultat za hrvatske prilike, osobito u doba krize i sve manjeg zanimanja za enciklopedistiku u Europi. Malo je zemalja koje su završile svoje nacionalne enciklopedije, naglasio je, napominjući kako je dovršetkom Hrvatske enciklopedije, čiji je prvi svezak bio objavljen 1999. godine, „srušena loša karma” o tome kako nijedna hrvatska enciklopedija ne može doći do završnog sveska. Hrvatska enciklopedija u jedanaest svezaka obuhvaća desetak tisuća stranica i sedamdesetak tisuća članaka te više od milijun redaka teksta. Broj uključenih na projektu s godinama se mijenjao – uz dvadesetak profesionalaca, leksikografa i redaktora iz Zavoda, u radu je sudjelovalo nekoliko stotina suradnika iz znanstvene i kulturne zajednice, rekao je Bogišić. Posljednji, 11. svezak Hrvatske enciklopedije obuhvaća natuknice od slova T do Ž, a na 932 stranice tiskane su 5942 natuknice. Knjiga je ilustrirana s 276 crteža i 1431 fotografijom. Hrvatska enciklopedija, čiji je ogledni arak bio predstavljen 1994. godine, donosi opća znanja iz svih područja te prikaz hrvatske povijesti i kulture, geopolitičkoga smještaja, prirodnih bogatstava i ljepota Hrvatske, te njezina zemljopisna obilježja i gospodarstvo. Na enciklopediji su radila trojica glavnih urednika: Dalibor Brozović, August Kovačec i Slaven Ravlić. Prigodom predstavljanja oglednog arka, prvi glavni urednik Dalibor Brozović istaknuo je kako će ta enciklopedija ujediniti dva giganta: Hrvate i Hrvatsku. Bogišić je rekao da Leksikografski zavod nastavlja rad na svojim projektima, među kojima je još jedno temeljno izdanje Zavoda – Hrvatski biografski leksikon.

SALANTA – Dječja skupina KUD-a Marica iz Salante vježba pod rukom plesne koreografkinje, učiteljice Vesne Velin. Probe se u salantskom domu kulture održavaju svakoga petka od 17.30 do 18.30 sati.

„Zrínyi 1566”, rock-mjuzikl u režiji Leventea Moravetza

Povijest obitelji Zrinski nadahnjuje mnoge Hrvate i Mađare. I jedni i drugi smatramo Zrinske svojim, i jedni i drugi ih slavimo, pjevamo o njima, dižemo kipove i spomenike, imamo dane sjećanja, dvorce, epska djela i prijevode, garde, dio su Zrinski i tragičnih događanja odrednica hrvatske i mađarske povijesti, Zrinski su svojim činima svjedočili vjeru, hrabrost, izdržljivost... Zajedničke ličnosti osamstogodišnje hrvatsko-mađarske povijesti, odvojene tek stotinjak godina, u kojima su Hrvati na jedan, a Mađari na drugi način slavili Zrinske. Kod Mađara kult Zrinskih neprekinuto se njegovao u posljednjih 170 godina, i malo će vam upitanih znati reći da Zrinski imaju u sebi hrvatske krvi. Ipak hrvatski su to plemići iz rodova Šubića, koji po gradu Zrinu nose ime Zrinski.

Sudbina mnogih ličnosti iz mađarske povijesti obrađena je i u glazbenoj inačici, ali o Nikoli Zrinskom, sigetskom branitelju i kapetanu, dosada nije bilo glazbeno umjetničkog uratka. Taj nedostatak ispravio je pisac sinopsisa i redatelj rock-mjuzikla „Zrínyi 1566” Levente Moravetz kojemu nisu nepoznata umjetnička prilagođavanja u prirodnim ozračjima (tako predstava u egerskoj tvrđavi). Ovoga puta poprište veličanstvenoj izvedbi „Zrínyi 1566” dala je Sigetska tvrđava, samo mjesto povijesne bitke. Prostor s kojega je prije 423 godine Nikola Zrinski sa svojih preostalih tristotinjak vojnika iz opkoljene i zapaljene tvrđave jurišem krenuo u sigurnu, ali junačku smrt.

Redatelj je uspio pridobiti zvijezde mađarskog mjuzikla. To su: Sándor Sasvári (Nikola Zrinski), Pál Fekete (Lahib-Prebeg),

Attila Csengeri (Franjo Črnko), Ildikó Dévényi (kuharica Anna), Tímea Vermes (Éva Rosenberg, supruga Nikole Zrinskog), Endre Beleznay (Mehmed paša Sokolović), Tamás Gregorovics (Radovan Jakab).

Među glumcima je i Slaven Vidaković, u ulozi kapetana Bartolusa Gerecsa, koji u ovom mjuziklu na mađarskom jeziku, kao Hrvat, izgovara rečenice na hrvatskom, a u predstavi uz mnogobrojne plesače, pjevače, gardiste, statiste sudjeluju i članovi Zrinske garde iz Čakovca.

Scenografiju potpisuje Miklós Bényei, kostimografiju Gabriella Molnár, koreografiju Zoltán Hálmi.

Trenutak za pjesmu

Franjo Marković

U boj!

**U boj, u boj, mač iz toka, braćo,
nek Turčin zna, kako mremo mi!**

**Grad naš već gori,
stiže već do nas žar.**

**Rik turski ori,
strašan je njihov jar.**

**Ko požar taj grudi naše plamte,
utiša rik mača naših zvek.**

**Ko bratac brata
Zrinskog poljub'te svi!**

**Za mnom na vrata,
vjerni junaci vi!**

**Sad s Bogom bud',
dome naš, zauvijek s Bogom!**

„Navik on živi ki zgine pošteno”

Tri pripovjedača: Franjo Črnko, grof Salm i Mehmed Paša Sokolović, po zamisli redateljica, autor sinopsisa Moravetza, govore publici i objašnjavaju između plesnih i glazbenih scena opsadu Sigeta i odnose velikih sila koje su dovele do nje, te kako je Nikola Zrinski prihvatio obranu Sigeta. Habsburška Monarhija i Osmansko Carstvo, golemo država iz 16. stoljeća, Istok i Zapad, kršćani i muslimani, strah od Zrinskih i njihovih nastojanja, hrvatsko-mađarski odnosi u Habsburškoj Monarhiji, Hrvati na rubu i dodiru svjetova i

Opera „Nikola Šubić Zrinski”

Praizvedba Zrinjskog (libreto Hugo Badalić) bila je 4. studenoga 1876. u Zagrebu, u tadašnjemu Narodnom kazalištu. Dirigirao je sam autor. U riječkim dnevnim novinama La bilancia četiri dana poslije objavljen je kratki prikaz u kojem se Riječani prisjećaju Zajca i smatraju ga svojim: „Nikola Šubić Zrinski. Ovo je naziv novoga djela (glazbene trilogije) vrijednog našeg sugrađanina, maestra Zajca, predstavljenog prvi put prošle sedmice u Narodnom kazalištu u Zagrebu, na libreto gospodina Badalića. Uzdržavajući se izvijestiti o vrijednosti nove partiture, jer su nas o tome obavijestili zagrebački listovi, kao i prijemu kod tamošnje publike, utvrđujemo sa zadovoljstvom da je, po Agramer Zeitungu, vrijedni umjetnik doživio brojne ovacije, koje su dostigle vrhunac kad su se poslije treće slike na prosceniju ukazali predstavnici pjevačkog društva Kolo i poklonili kompozitoru veličanstvenu krunu, ukrašenu kićenom vrpcom nacionalnih boja.”

civilizacija zajedno s Mađarima povezuje ih Zrinski i njegovi posjedi. Franjo Črnko, komornik Nikole Zrinskog, jedan od trojice ili četvorice preživjelih očevidaca bitke, zarobljeni, a poslije otkupljeni, povijesna je ličnost kao i Nikola Zrinski, Sulejman II, Mehmed paša Sokolović. Uz njih Moravetz donosi niz likova i situacija koji su plod njegove umjetničke fikcije i viđenja sigetske opsade. Črnko je nekoliko godina nakon Sigeta na hrvatskom, njemačkom i latinskom jeziku vjerno i potanko opisao sigetsku katastrofu. Njegovo prozno izvješće (kronika) Podsjedanje i osvojenje Sigeta poslužilo je ubrzo Barni Karnautiću da napiše povijesni ep Vazetje Sigeta grada, koji mu je posthumno 1584. godine objavljen u Veneciji.

Niz glazbenih točaka, izvrsni izvođači, glazba i primljiv tekst, plesne koreografije u prekrasno osmišljenoj scenografiji, u središtu s likom Nikole Zrinskog oko kojega se sve vrti. Zrinskoga, usamljenoga junaka predodređenog na pogibelj kod Sigeta, vojskovođu s

čašću kojega nikakva obećanja ne mogu pokolebati u stavljanju na oltar ideala koji su nam tako blizu, ali i tako daleko. Shvaćen i neshvaćen, ranjiv i brutalan, na trenutak nam se čini slab i bespomoćan, izgubljen u lovu i magli. Mali i veliki junaci zajedno, tek zajedno oblikuju povijesne događaje i sjećanja. Sultan Sulejman II. iznenada umire kod Sigeta. Veliki vezir mora što prije osvojiti grad; vješto taji njegovu smrt kako iscrpljena vojska ne bi izgubila moral. Sokolović nudi Zrinskom, valjda stoga što je i sam iz ovih krajeva, i Slavoniju i cijelu Hrvatsku. Izgleda nam na trenutak kako je smrt uzaludna, ali ubrzo shvaćamo kako je neizbježna, odrubljena glava i tursko divljenje palima, dok trojica preživjelih nose priču o Sigetskom boju kao poruku trajnih vrijednosti na kojima se nanovo i nanovo stvaraju izvori energije toliko potrebni u danima očaja i neodumica. Autor teksta, polazeći od povijesnih podataka, ubrzo prelazi u fikciju i svojom vizijom svijeta i ljudi u sigetskoj tvrđavi, muškaraca, žena, djevojka, starih i mladih, djece priča njihovu sudbinu, oslikava život u danima opsade Sigeta od početka opsade do 8. rujna.

Ono što zapravo najviše oduševljava jest sama sredina u kojoj se izvodi predstava, u zidinama Tvrđave ugrađena scena, a iznad vas zvjezdano noćno nebo. I nije vam teško zamisliti kako pokraj vas, ili na kuli sjedi zamišljeni Nikola Zrinski, tu su negdje i Turci, Mehmed paša, zaljubljeni par u sijenu, velika je suša i nema vode, već je i prohladno. I kao da čujete Nikolu Zrinskoga, ja sam ga naravno čula na hrvatskom kako izjavljuje: „Ja Nikola knez Zrinski obećavam najprije Bogu velikomu, zatim njegovu veličanstvu, našem sjajnomu vladaru i našoj ubogoj domovini i vama viteзовima da vas nikada neću ostaviti, nego da ću s vama živjeti i umrijeti, dobro i zlo podnijeti. Tako mi Bog pomogao!”

Foto: László Tóth
Branka Pavić Blažetin

„Sumartonski lijepi dečki”

Vino i tambure 2009

LUKOVIŠĆE – Đuro Daraboš, radnik seoske službe u Lukovišću, prilikom ovogodišnjeg Dana državnosti Republike Mađarske primio je od Regionalnog ureda državne uprave južnoga Zadunavlja sa sjedištem u Kapošvaru Odličje za javnu djelatnost srebrnog stupnja. Na slici s kolegom iz Potonje Pištom Dudašem.

POTONJA – Suradnja i veze između naselja Potonje i naselja Gornje Bazje u Republici Hrvatskoj, koje se nalazi u općini Lukač, učestala je, a ogleda se u prijateljskim druženjima i športskim susretima. Kako saznajemo, obadvije su strane zainteresirane za podizanje spomenute suradnje na višu razinu, pa se planira i potpisivanje povelje o prijateljstvu.

BEČ – Hrvatski povijesni institut u Beču 3. i 4. rujna bio je domaćinom međunarodnoga interdisciplinarnog znanstvenog skupa na temu: Život Hrvata na prostoru nekadašnje Austro-Ugarske Monarhije. Skupu su sudjelovali znanstvenici iz Hrvatske, Austrije, Mađarske, Poljske i Srbije. Među izlagačima skupa bili su dr. Ernest Barić i dr. Dinko Šokčević. U popratnome kulturnom programu Trio Bošnjakuše iz Pečuha, u sastavu: Marija Bošnjak, Ildika Bošnjak Balaž i Milica Klaić Taradija, izvele su niz pjesama bošnjačkih Hrvata iz okolice Pečuha.

SEPETNIK – Već po običaju, u tome mjestu tradicionalno priređuju Gastronomski dan satarasa. Tako su se 29. kolovoza družine iz okolnih naselja natjecale u kuhanju satarasa na razne načine. Otkako je osnovana hrvatska manjinska samouprava, uzorna je suradnja i s hrvatskim naseljima, tako na priredbi sudjeluju i družine hrvatskih naselja. Ovaj put su one sudjelovale iz Pustare i Serdahela. Serdahelske su kuharice bile vrlo spretne, naime osvojile su prvo mjesto s jelom sataras taranom (tijesto).

Dvanaest tamburaških sastava iz Hrvatske, Slovenije i Mađarske, pjevač iz Međimurja Martin Srpak, pjevač i glumac Stipan Đurić i poznati orkestar Gazde zabavljali su publiku na vinskome i tamburaškom festivalu 29. kolovoza u Sumartonu. Uz tamburašku glazbu predstavile su se razne vinske kuće, tako i vinari mjesnog Društva prijatelja vina. Prikazani su i stari zanati. Priredbu su posjetili i predstavnici Zalske i Međimurske županije, Hrvatske državne samouprave, prijateljske samouprave i općine (XV. okrug iz Budimpešte, Donji Kraljevec i Sveta Marija) i mnogi žitelji s obje strane Mure.

Treći put priređena je jedna od najvećih hrvatskih priredaba u Pomurju „Vino i tambure“, koja okuplja mnoštvo Hrvata iz triju zemalja, na kojoj se cijeli dan čuje hrvatska glazba i uz finu kapljicu se druži.

„Vino i tambure“ započelo je mimohodom orkestara po ulicama naselja, a predvodili su ga Puhački orkestar Balaton M&K iz Balatonkeresztúra i novopečene mažoretkinje „Stars“ iz Sumartona, vrteći svoje palice unatoč kiši.

Svečano otvaranje festivala upriličeno je pred seoskim domom, pod golemim šatorom.

Načelnik Sumartona Lajoš Vlašić sa zadovoljstvom je pozdravio sve okupljene videći da priredba iz godine u godinu mami nove goste, te da je tamburica, koja se u mjestu oglasila prije sedam godina od sumartonskih tamburaša, toliko udomaćena i cijenjena.

Uz njegove pozdravne riječi pridružili su se Kálmán Nagy, zamjenik predsjednika Skupštine Zalske županije, Anđelko Horvat, dožupan Međimurske županije, Mišo Hepp, predsjednik Hrvatske državne samouprave, Gabor Horvat, jedan od najvećih podupiratelja priredbe, i László Nógrádi, parlamentarni zastupnik i predsjednik Vinskoga reda De bibere.

U povodu tisućite obljetnice Zalske županije Sumartonu su predani pretisak povelje o utemeljenju Zalske županije, Kolona koju je izdao Sveti Stjepan i zlatna medalja.

Dožupan iz Međimurja zahvalio je na pozivu i izrazio nadu da će se Hrvati i ubuduće družiti s obje obale rijeke. Pozdravnim se riječima pridružio i predsjednik HDS-a hvala leći Sumartonce, koji zlata vrijede, jer unatoč oskudici oni se slože i ostvare takve priredbe na kojima se širi hrvatska kultura i preko kojih se proširuju odnosi s matičnom domovinom.

Nastup tamburaških sastava ili Tamburijada

Publika je tri sata mogla pratiti nastup tamburaških sastava iz raznih hrvatskih regija Mađarske, Hrvatske i Slovenije. Izvođene su pučke pjesme svih hrvatskih regija, razna kola, dalmatinske i starogradske pjesme, popularna zabavna glazba, mađarski čardaš i uglazbljene pjesme. Svatko je mogao naći pokojku glazbu po svom ukusu.

Nastup tamburaša započeo je tamburaški sastav KUD-a «Ivan Mustač Kantor» iz Svete Marije, koji djeluje od 2001. g. a ima šest članova. Vodi ih Mario Kanižaj. Slijedili su domaćini, podmladak tamburaša pod imenom «Kajkavska ruža». Tamburaški sastav utemeljili su sumartonski učenici 2005. g., broji deset članova, a uz svirku prekrasno pjevaju Dalma Kramarić i Melita Kuzma. Voditelj im je Žolt Trojko. „Puntari“ su stigli iz Velikog Ravna. KUD „Stjepan“ osnovan je 1996. godine. Osim ovog sastava u mjestu

djeluju još dvije mlade tamburaške sekcije zajedno s dječjom folklornom sekcijom. „Puntare” vodi Josip Štrak. Tamburašku sekciju Hrvatskoga kulturnog društva Pomurje iz Lendave utemeljili su Hrvati 2007. godine u slovenskome gradu, kako bi na taj način čuvali svoju tradicionalnu glazbenu kulturu. Tamburaši su po drugi put sudjelovali na tom festivalu, a bili su već gosti i na kulturnoj smotri u Kaniži. Voditelj im je Dragutin Kovačić. Suradnja s prijateljskim naseljem Donjim Kraljcem vrlo je dobra i na polju glazbe. Tamburaška sekcija Kulturno-umjetničkog društva okuplja mnogo mladih, a među njima i mnogo puhača. Voditelji tamburaške sekcije su Lidija Kramar i Miroslav Hršić. „Sinovi Međimurja” iz Pribislavca bili su već poznati pomurskoj publici, svake su godine sudionici Festivala „Kre Mure i Drave” u Prelogu. Tamburaše vodi Štef Novak, a s njima pjeva Zvonko Dravec. „Đilkoši” iz Ljubljane prvi put su gostovali na Tamburijadi, no suradnja s Hrvatskim kulturnim društvom „Međimurje”, gdje i oni djeluju, vrlo je dobra, KUD Sumarton je više puta gostovao na njihovim priredbama. Voditelj sastava je Josip Lilek. Razne sekcije KUD-a iz Belice više puta su nastupale u Pomurju, ali tamburaška još nije, ovaj put im je dana mogućnost na Tamburijadi. Sastav vodi Dragan Dragović.

Tamburaški sastav „Racke žice” iz Dušenoka bio je posebno drag Sumartoncima, naime njihov voditelj Grga Kovač tijekom ljeta pomagao je sumartonskim tamburašima naučiti neke pjesme i kola. „Biseri Međimurja iz Žiškovca” svirali su izvornu međimursku glazbu, koja je bila draga i sumartonskoj publici; tamburaše vodi Boris Novak. Naravno, najmiliji su bili domaćini „Sumartonski lepi dečki”, koji već zajedno dišu sa sumartonskom publikom, pa nisu se uplašili ni kada su nastale smetnje u ozvučenju. Došli su s pozornice među publiku i tako svirali. Njihovo je iznenađenje bila izvorna „Pjesma prijatelju” koju je napisao i uglazbio Martin Srpak, akademski glazbenik iz Zagreba. On je bio poseban gost Tamburijade. Na festivalu je nastupio i Orkestar „Vizin” iz Pečuha, jedan od najpoznatijih hrvatskih orkestara u Mađarskoj. Njima se pridružio pjevanjem Stipan Đurić, pjevač i glumac iz Budimpešte. Nakon Tamburijade slijedio je koncert orkestra Gazde, koji su se oduševili publikom i svirali do sitnih sati.

Uz glazbu je ponuđena i izložba starih zanata, među kojima je predstavljena i sveto-marška čipka, lončarstvo i izradba predmeta od komušine, a članovi kulturnog društva nudili su i tradicionalna poput kalamperčice i zlevanke.

Beta

ČAVOLJ – Kako smo već najavili, u srijedu, 19. kolovoza, Plesna grupa iz Čavolja, u pratnji petočlanog TS „Bačka” iz Gare, na poziv Hrvatske manjinske samouprave XX. okruga gostovala je u Pesterzsébetu u Budimpešti. Tom je prigodom nastupila u programu Dana manjina priređenog u povodu nacionalnoga blagdana, Dana Svetog Stjepana kralja i mađarske državnosti.

Foto: Ákos Peli

FÍCÉHAZ – Početkom kolovoza Hrvatska manjinska samouprava toga mjesta organizirala je trodnevno ljetovanje na Jadranskom moru u Lovranu. Fićehasci su se upoznali s mjestom 1998. g. kada su pomurska djeca s potporom Ministarstva prosvjete i športa Republike Hrvatske ljetovala u Lovranu i Rijeci. Prema predsjedniku manjinske samouprave Joži Takaču, otada Fićehasci svake godine tamo ljetuju. Smještaj je dobar u đačkome domu i vrlo je povoljna cijena. U Lovranu je boravilo 44 osobe iz Fićehaza i Kerestura, samouprava je osigurala troškove putovanja, a ostale troškove snosili su izletnici.

KANIŽA – U svom je uredu 27. kolovoza trebala zasjedati Hrvatska manjinska samouprava Zalske županije, međutim nije bilo kvoruma, stoga je odgođena za deset dana. Predsjednik Ladislav Penzeš sazvao je izvanrednu sjednicu za 28. kolovoza u Kerestur s dnevnom točkom Potpomaganje stipendiranja srednjoškolaca Zalske županije. Radi se o zajedničkoj stipendiji srednjoškolaca Hrvatske državne samouprave, mjesnih te županijskih manjinskih samouprava, kojoj je rok predaje bio 31. kolovoza.

Molbu za stipendiju predalo je ukupno 15 učenika iz Kerestura, Mlinaraca, Kaniže, Serdahela i Sumartona. Radi se o učenicima koji pohađaju neku od naših dvojezičnih gimnazija.

SANTOVO – Već po običaju, svake godine posljednje nedjelje mjeseca kolovoza u Santovačkoj župi u okviru nedjeljnoga misnog slavlja priređuje se zahvalnica i blagoslov plodova. Uz molitvu i blagoslov zahvaljujemo Bogu na svim plodovima, radostima, uspjesima i darovima kojima smo tijekom godine kao narod, župljani i kao pojedinci bili podareni. Tako je bilo i u nedjelju, 30. kolovoza ove godine, kada je mjesni župnik Imre Polyák kod prigodnog oltara ukrašenog svakojakim voćem, povrćem, kruhom i zimnicom blagoslovio ovogodišnje plodove. Na kraju mise, kao što je uobičajeno, vjernicima su podijeljeni posvećeni kruh i razni plodovi

Foto: S. B.

DUŠNOK – Kako smo najavili prije, u povodu blagdana Pohoda Blažene Djevice Marije ili Srpnice, crkvenog proštenja svetišta, u nedjelju, 5. srpnja, u Dušnoku je posvećena obnovljena kapelica na Vodici, koju Dušnočani još uvijek spominju kao Marijin virič. Tom je prigodom svečano misno slavje u 17 sati predvodio velečasni Ambrus Szeghalmi, župnik kalačke katedrale, koji je nakraju posvetio obnovljenu kapelicu, stari željezni križ, novo zvono i lijepo uređeno jezero s izvorom, a načelnik Péter Palotai održao je svečani govor, te pohvalio marljivost i zajedništvo Dušnočana, o čemu svjedoči i obnavljanje kapelice.

Foto: S. B.

KUD „Baranja” u Portugalu

KUD „Baranja”, nakon lantske turneje u Turskoj, ovoga je ljeta boravio u najzapadnijoj europskoj zemlji, u Portugalu.

Nakon dugotrajnog čekanja s puno uzbuđenja, jednoga lijepog srpanjskog četvrtka probudili smo se na to kako napokon možemo krenuti u Portugal. Naravno, mi kaoiskusni plesači „Baranje”, već smo mnogo prije polaska autobusa bili na dogovorenom mjestu kako bismo mogli zauzeti najbolja sjedala u autobusu. Jer ipak nije svejedno kako ćemo preživjeti 48-satno putovanje. U petak poslije podne oko dva sata stigli smo u Barcelonu, gdje je svatko mogao provesti devet sati prema svojoj želji. Bilo je onih koji su pogledali barcelonski, odnosno Olimpijski stadion, naravno, nije mogao izostati ni odlazak na obalu mora. Vrativši se s obale u središte grada, upravo smo mogli vidjeti kako oživljuju vodokoci u glazbi i svjetlu. Zatim je slijedilo duže putovanje, dok nismo stigli u Olhao oko šest sati uvečer. U jednoj školi smo bili smješteni s turskom i kineskom plesnom skupinom. Prvu večer proveli smo u nastupu umjesto odmaranja. Naši su nastupi uglavnom bili između ponoći i jednog sata, što je bilo dobro zato što tada već nije bila tolika vrućina kao danju. Drugi dan smo imali nastup u obližnjem gradiću predstavili smo i jednu od naših novih koreografija: Bunjevačko prelo. U ponedjeljak prije podne s pomoću našega vodiča Nunua imali smo priliku obići Olhao, a oni hrabriji mogli su kušati i okusiti puževe. Uvečer nas je čekao ponovni nastup gdje smo već imali duži program i predstavili smo i svoju drugu novu koreografiju: Ženske poklade. U utorak smo se probudili s veselom mišlju: „DANAS NEMA NASTUPA!”. Odlučili smo kako ćemo se bolje upoznati s Atlantskim oceanom. Poslije podne smo brodom prešli na jedan otok odakle puca pogled na otvoreni ocean. Cijeli smo dan uživali u suncu i valovima. Glavni cilj djevojaka bio je pocrniti, a

dečki su bili posipani pijeskom, gradeći tvrđavu od pijeska. Uvečer smo zajedno s našim sviračima održali tulum i naši novi članovi su tada dali i svečanu prisegu. U srijedu prije podne razgledali smo grad Faro. Odande smo krenuli na mjesto sljedećeg nastupa koji je bio na prekrasnoj gradskoj plaži. Tu se dogodilo da je jedan naš član (koji je molio da ga ne imenujem) nakon manje nesreće „posjetio” tamošnju bolnicu. Mi smo se živcirali cijelo vrijeme dok je trajala večer, na sam kraj programa napokon je stigao i on. Živ i zdrav. U četvrtak ujutro smo se uputili na mjesto novoga smještaja. Poslije podne u pet sati stigli smo u Pecanovu, gdje smo brzo stekli nove međunarodne kontakte jer smo već prve noći zajedno tulumarili sa Srbima, Španjolcima i Ekvadorcima, koji su već bili tamo i prije. Drugo jutro smo pomalo umorno krenuli na razgledavanje grada. Vidjeli smo vodeni mlin koji je znamenitost ovoga prostora, i crkvu u Lorvau. Nakon popodnevnog odmora slijedila je zamorna proba, potom smo krenuli na nastup. Program je bio: Kalački ples, Ples s bocama, Dva momka i Bunjevački ples. U subotu prije podne s ostalim sudionicima Festivala učili smo zajedničku pjesmu za gala program. Nakon ručka pogledali smo grad Coimbru, poznat je po svojem sveučilištu. Večernja gala predstava počela je s povorkom, zatim su na glavnom trgu plesne skupine dale zajednički program koji je završen s pjesmom naučenom prije podne. Sutradan ujutro kupili smo svoje stvari i krenuli doma. Usput smo opet stali u Barceloni gdje smo pogledali Sagradu Familiju i još jednom, posljednji put, otišli na obalu mora. 28. srpnja, uvečer oko sedam sati, stigli smo u Pečuh, gdje su nas čekali roditelji. Stigli smo kući puni doživljaja, vidjeli smo mnogo lijepih mjesta i upoznali nove ljude.

Dalma Kovačević i Újvári Emese

Opraštanje ljeta u HOŠIG-u

Nažalost, na pragu je kraj ljeta... To ne prepoznajemo samo po tome što dani postaju sve kraći, vrijeme sve hladnije nego je već započela i nova školska godina. Prvoga rujna ujutro točno u osam sati zazvonili su i u budimpeštanskom HOŠIG-u. Cijela se škola okupila u auli, gdje su pokraj starijih učenika bili i oni mlađi, pa i novi učenici. Uzbuđeno su čekali nove doživljaje i razredne prijatelje. Svečano otvaranje 2009/2010. školske godine započelo je kratkim programom učenika koji su recitali stihove, plesali i pjevali svojim

prijateljima, nastavnicima i gostima. Nakon prekrasnog programa slijedio je svečani govor ravnateljice Anice Petreš-Németh. „Ljeto je prošlo strahovito brzo...” – ovako je zvučala ravnateljčina prva rečenica, s kojom mislim da su se osim učenika složili i odrasli, nastavnici i profesori.

Na otvorenju nove školske godine, osim brojnih roditelja i gostiju, svečanost su uveličali svojom nazočnošću i Neda Milišić, ataše za kulturu Veleposlanstva Republike Hrvatske u Budimpešti, Janja Horvat, pročel-

MALA STRANICA

Izradila: Dijana Kovačić
iz Ficehaza

nica glavnog odjela za nacionalne manjine pri Ministarstvu obrazovanja i kulture, Martin Išpanović, predsjednik Školskoga vijeća, Žuža Erdelji, predsjednica Roditeljske zajednice, Edita Gal-Varga, predsjednica Zaklade za Hrvatsku školu, i Arpad Horvat, svećenik, koji će podučavati vjeronauk.

Saznali smo da se u prvi razred osnovne škole upisalo 22 učenika. Oni su u okviru svečanoga programa od starijih učenika dobili pozdravne balone u bojama hrvatske zastave. Njihova je učiteljica Katica Šokac, a odgajateljica Anita Horvat.

Peti razred osnovne škole započelo je 12 učenika. Njihova je razrednica Marta Romac-Orosz. I ove je godine pokrenut nulti razred sa sedam učenika. Razrednica im je Iлона Vasas. U prvi razred gimnazije upisalo se 22 učenika. U jednom je razredu razrednik Ladislav Gršić, a u drugom Ladislav Šimon.

Učenicima su već prvoga dana upoznali i nove učitelje: Lilu Dombai, profesoricu matematike i engleskog jezika, Katalinu Görbicz, profesoricu biologije i kemije, Petru Penzeš, nastavnicu hrvatskoga jezika i povijesti, te Rajmunda Filipovića i Štefa Dombaija kao odgajatelje u đачkom domu.

Bea Letenyei

Sumartonske mažoretkinje

Sumartonske mažoretkinje „Stars” započele su svoje djelovanje lani u Glazbenom taboru pod vodstvom Virginije Kiralj iz Letinje, koja je članica plesne sekcije KUD-a Sumarton. Djevojke osnovne i srednje škole imale su mogućnost isprobati plesove mažoretkinja. Toliko su to zavoljele da su redovito pohađale probe, koje se održavaju tjedno jedanput. Jedanaest mažoretkinja na repertoaru već imaju koreografije s kičankama (pompon), palicom, vrpcom, ali ubuduće će učiti i koreografije sa zastavom ili vatrom.

U sadašnjoj su sezoni nastupale na mjesnim nogometnim utakmicama, kao pomponske djevojke NK Napred, a kao prave mažoretkinje prvi put su javno nastupile na priredbi „Vino i tambure”. Rado prihvaćaju nastupe na raznim festivalima, povorkama ili bilo kakvim priredbama.

Beta

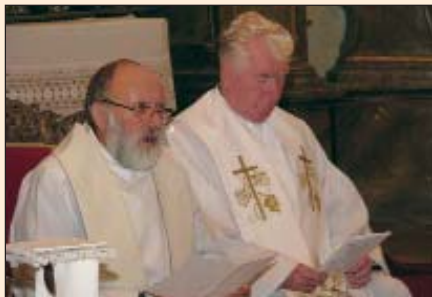
Sumartonske mažoretkinje

Velika maša u Ratištofu

Židanci i Kisežani hodočastili u susjedstvo

Na Veliku mašu, 15. augusta, u subotu, je tradicionalno shodišće za Kisežane i Židance u Ratištofu, kade ta dan se služi hrvatska, nimška i ugarska maša. Hrvatska maša je bila u 8.30 uri, ku su celebrirali ratištofski farnik dr. Anton Kolić i Štefan Dumović, dušobrižnik iz Hrvatskoga Židana. Mnogo vjernikov je došlo iz Ugarske, je ki piše, je ki na privatni koli. Otpodne u tri ura je bila ugarska maša, na ku su došli Kisežani, kot svako ljeto, ziz prošecijom, ziz zastavami piše k Blaženoj Divici Mariji. Po svetoj maši je bila agapa i druženje na farskom dvoru. Na hrvatskom shodišću je nas bilo oko 200 ljudi. Ugarsku mašu je služio kiseški farnik, rodnom iz Petrovoga Sela, Vilmoš Harangozo.

Zita Horvat

Hrvatsku mašu su služili skupa dr. Anton Kolić iz Ratištofa i Štefan Dumović iz Hrvatskoga Židana

Hodočašće za stare ljude

Maša i druženje pri Peruškoj Mariji

Klub starih iz Hrvatskoga Židana čestokrat priredjuje za svoje člane različite programe. U srijedu, 2. septembra, početo od 14 uri su pozvani kotrigi dotičnoga Kluba na hodočašće ka kapeli Peruške Marije. Mjesni farnik Štefan Dumović još jednom je predstavio mjesto Peruške Marije nasrid židanske loze, koje je bilo prepovidano dugo vrime posjetiti zavolj zaprtosti, Željeznoga fironga. Pri svojoj prodiki je naglasio da ovo marijansko svetišće svakoga vjernika zove, i volio bi ako bi ga čim većimi predstavili familijam, poznanikom i dicit. Za mašom je zrelije stanovnike, hodočasnike Hrvatskoga Židana, kih 40 ljudi, dočekao gujaš, kojega su im pripravili Joško Ravadić i načelnik sela Štefan Krizmanić, a za pilo se je skrbio Štefan Dumović. Pravoda ni domaći poharaji nisu falili sa svetačnoga stola i u dobrom raspoloženju, druženju je minulo to otpodne. Člani Kluba tajedno se dvakrat najdu u mjesnom Staračkom domu i u ljeti su još i većputi mogli diozimati na slični izleti.

Bebekov koncert u Santovu

Uspješnice Željka Bebeka i Bijeloga dugmeta još se uvijek slušaju i pjevaju

pjevao u Baji. Ispalo je malo drukčije jer su članovi nekadašnjeg Foruma odustali od glazbene pratnje, ali to nije umanjilo ni značenje ni uspješnost Bebekova koncerta.

U zadružnoj priredbenoj dvorani okupilo se četiristotinjak ljubitelja glazbe i poštovatelja Željka Bebeka, suosnivača nekadašnjeg pop-rock sastava Bijelo dugme, a pratio ga je vrlo dobar orkestar pod nazivom Balkan Expres. Koncert je s nekoliko uspješnica Bijelog dugmeta iz posljednjeg razdoblja otvorila pjevačica Tamara Bencsik, poznatija po uspjehu u televizijskom programu Megazvijezda, nakon čega se istaknula i vokalnom pratnjom Željka Bebeka. Jedan dio publike činili su naraštaji koji su 70-ih i 80-ih godina odrasli na Bijelome dugmetu, a drugi dio mladi koji su ponovno otkrili uspješnice toga sastava. To je samo dokaz da je sve ono što je sastav Bijelo dugme napravio, uistinu od trajnih, općenitih vrijednosti, koje su nam i danas bliske.

Tko se ne bi sjećao, ili tko ne bi zavolio pjesme poput Selma, Sanjao sam noćas da te nemam, Loše vino, Oprosti mi što te volim, Tako ti je, mala moja, kad ljubi Bosanac, Doživjeti stotu, Ima neka tajna veza, Ne spavaj, mala, muzika dok svira, Eto, baš hoću ili Da je sreće bilo.

Jednoipolsatni program publika je pratila ne samo oduševljena pjevanjem i izvođačkim umijećem nego i pjevanjem poznatih stihova, a nakraju Bebek je triput izlazio na bis uza skandiranje Hoćemo još, hoćemo još!

S. B.

U organizaciji mjesnog ugostiteljskog objekta „Čajana”, u subotu, 29. kolovoza, u Santovu je priredn koncert Željka Bebeka, glazbenika koji je popularnost stekao kao pjevač bosansko-hercegovačkog sastava «Bijelo dugme» od 1974. do 1984. godine. Kako nam reče vlasnik, ujedno i glavni organizator Gabor Varga, zamisao je bila da se priredi koncert u spomen lani preminulomu glazbeniku Ivanu Jasenoviću, nekadašnjem voditelju bajskog sastava Forum, koji je nekada izvodio uspješnice popularnoga Bijelog dugmeta. Zahvaljujući njemu, Bebek je prije desetak godina prvi put gostovao u Bačkoj,

Željko Bebek sa sestrama Mandić i Ilijom Stipanovom iz Santova

Onako usput

Kako mi kazuje moj sugovornik, malo je Hrvata u Daranju, 12. obitelji. Prije Drugoga svjetskog rata prvi Hrvat u Daranju bio je Jozo Jelić, a Ladislav Vertkovi se poslije 1956. oženio u Daranj i ostao u njemu. Kao i Ladislav, rođen u Lukovišću, i svi ostali Hrvati u Daranj su došli iz hrvatskih podravske sela u Šomođu, iz Lukovišća, Potonje... S mojim sugovornikom mogli bismo govoriti o nizu tema i načiniti poviše zanimljivih razgovora, ali ovoga puta me je on zaintrigirao kao gazda koji gospodari na 300 hektara oranica i šuma, koji je početkom kolovoza već i ubrao dio ovogodišnjeg uroda.

Ja sam se, kao privatnik, počeo baviti poljoprivredom od 1994. godine. Po struci sam agronom. Nakon osnovne i srednje škole, koju sam pohađao na budimpeštanskom Trgu ruža, želio sam upisati šumarski fakultet, ali sam nakraju ipak završio višu agronomsku školu u Kaniži, a potom sam i diplomirao na pečuškom ekonomskom fakultetu. Prije nego što sam se kao privatnik počeo baviti poljoprivredom, radio sam u zadrugi u naselju Rinyačlaku kao glavni agronom. Imao sam jedan infarkt, pa sam otišao u mirovinu i počeo raditi na svojoj zemlji. Počeo sam na 40 hektara. Uzeo sam zemlje svoje očevine iz Lukovišća i u Daranju od tasta, i postupno, kako sam imao financijske mogućnosti, kupovao sam zemlju, a i dan-danas je kupujem.

Danas obrađujete zemlju u svojem vlasništvu ili u zakupu?

Uglavnom obrađujem svoju zemlju, samo 20 hektara zemlje imam u zakupu. Radim sa šumama i na tristotinjak hektara zemlje. U mađarskim omjerima za privatnika to je takozvani viši stupanj, ali morate znati kako u našim uvjetima, ovdje je zemlja siromašna i slabija, vrijedi malo zlatnih kruna. Mi od 20 zlatnih kruna bolju zemlju nemamo. To se ogleda u rentabilnosti zemlje i u prinosima. Najvrednija zemlja u Mađarskoj je u Baranji i Bačkoj, oko Boje (Bóly), Mohača, tamo je vrijednost od 50 do 60 zlatnih kruna.

Koje kulture uzgajate?

Uglavnom uzgajam kukuruz, na najvećoj površini, potom tritikal, pšenicu i uljanu repicu.

Kazali ste mi kako ste raspadom zadruga vi ovdje u Daranju ušli u jedan novi tip udruživanja. O čemu se radi?

Kada je 1998. godine daranjska zadruga bankrotirala, onda vlasnici zemlje, oni koji su imali mogućnosti, sami su obrađivali svoju zemlju. Nije bilo usklađivanja između seljaka. Početkom 2000. godine vidjelo se da kao samostalni seljaci nećemo moći opstati, da se moramo na neki način udružiti. I tako smo 2003. godine odlučili, 12 daranjskih obitelji, da ćemo osnovati novi tip zadruge u kojoj nabavljanje robe i prodaja je zajednička, a obrada zemlje je na brizi svakog vlasnika. Kupili smo od barčanske zadruge sušaru sa skladištima, i s kreditima smo to uradili, i danas je tamo središte ove naše zadruge.

Kako se naši Hrvati, poljoprivrednici u Šomođu i Podravini snalaze?

U svakom selu ima od 2–5 većih gazda, ovisi o financijskoj moći, tko koliko zemlje ima, koliko mašinerije je mogao kupiti ili koliko zemlje je mogao uzeti i u najam. Gdje postoji mogućnost, i naša zadruga surađuje sa svima.

Poljoprivreda danas uživa podosta subvencija, potpore, pa i iz europskih izvora?

Svake godine imamo potporu, i onaj tko iznajmljuje zemlju, naravno, mora imati valjani ugovor s vlasnikom, i taj ugovor prijavljuje katastru, i na temelju toga svake godine se konkretizira veličina potpore i sama molba za potporu. U pravu je naš ministar

kada kazuje da potpore ima, ali ako uspoređujemo potporu EU-a našoj poljoprivredi i poljoprivredi u Austriji ili Njemačkoj, onda njezina visina ne doseže ni 60% tamošnje vrijednosti potpore. Dakle s 40% manje potpore moramo konkurirati sa svojim proizvodima na europskom tržištu, dok sve potrebne industrijske proizvode, dakako, kupujemo po europskim cijenama: sirovinu, gnojivo, sjeme, gorivo...

Imate tristo hektara. S koliko ljudi radite, koliko strojeva imate, koliko sjemena potrošite...?

Imam stalno zaposlena dva traktorista i jednoga privremeno zaposlenog koji radi po potrebi. Evo, sredina je kolovoza pobrali smo uljanu repicu, pšenicu i tritikal. Tritikal je hibrid pšenice i raži, dobra stočna hrana, i vole ga zbog toga što nije ga teško proizvesti, lakše ga je proizvesti nego stočnu pšenicu i nema toliko bolesti kao u pšenici. Istina, i prihodi su manji nego kod stočne pšenice, ali su i ulaganja manja, pa je proizvodnja tritikala isplativa.

Dio pokošenoga smo već prodali, a drugi dio je u silosima. Kukuruz ćemo ove godine početi brati potkraj rujna, jer već mjesec dana nije bilo kiše, ali uobičajeno je da berba kukuruza počinje između 5. i 10. listopada. Ipak kombajniranje kukuruza ove će godine, po sadašnjim prilikama biti desetak dana prije. Na dan se može ubrati na dvadesetak hektara.

Na mjestima gdje je završena žetva, zemlja se obrađuje i priprema za jesensku sjetvu, za uljanu repicu, tritikal i pšenicu... Cijelu godinu na zemlji je sjeme i vidjet ćemo kakve će biti vremenske prilike. Poslije kukuruza na toj površini, ne na cijeloj, sijemo pšenicu jer se kod kukuruza obavlja monokultura. Dvije godine ide kukuruz, ali ako se može zbog štetočina, naučili smo svake godine mijenjati redoslijed sjemena.

Kakvi su planovi?

Imam dvije kćeri, a imam i zetove, može biti da će unuke zanimati poljoprivreda. Zetovi su mi šumari te pomažu kod šumarstva. Sadimo i šumu, i imamo šume koje treba odgajati, rijediti, a i u šumskom gospodarenju ima niz pravila za koje trebaju stručnjaci.

Šuma nije ulaganje od danas do sutra?

Ne! Hrastu treba sto i deset godina.

Kako se onda čovjek odlučuje na ulaganje koje može donijeti prihod tek za sto deset godina?

Da nekada nisu tako razmišljali, mi danas ne bismo imali šume. Da nisu naši preci mislili na budućnosti i potomstvo da i oni imaju nešto, mi danas ne bismo imali ništa.

Dakle šumar je dobar gospodar?

Da dobar gospodar i dobra glava obitelji. Što ste vi sadili?

Ja uglavnom sadim hrast, jasen i johu, a imam i malo bagrema.

A što ste sjekli?

Sjekao sam hrast, johu i malo bagrema.

Kako ocjenjujete stanje u poljoprivredi?

Bila je to prosperitetna, napredna grana do društvenih reformi i parcelizacije velikih površina koje su uništile poljoprivredu. Poljoprivreda na cijelome svijetu uspješna je samo onda ako su zemljišta koncentrirana, usredotočena i zbog rentabilnosti i zbog konkurencije. Nekada je u Daranju bilo 250 kuća i to selo je imalo četiri tisuće rali zemlje. Prosjek je bio 13–14 rali, od toga je svatko živio i mogao opstati sa svojom obitelji. Danas je sasvim druga priča. Ako nemate 100 hektara, ne možete živjeti od poljoprivrede. Govorio mi je moj tast kako je 1941. želio kupiti traktor, vršalicu i elevator. U ono vrijeme trebao je za to dati 2,5 vagona pšenice. Danas to isto košta 250 vagona pšenice. Kakva je to razlika na štetu poljoprivrede.

bpb

BUDIMPEŠTA – U subotu 5. rujna, održana je kvalifikacija prve skupine europskih nogometnih momčadi za svjetsko prvenstvo. Mađari su izgubili protiv Šveđana. Zabivši za konačnih 2 : 1 u četvrtoj minuti sudačke nadoknade drugog poluvremena, Zlatan Ibrahimović donio je Šveđanima tri boda na gostovanju u Budimpešti. Rođen je 3. listopada 1981. u Malmöu u Švedskoj, a ima bosanskohercegovačke i hrvatske korijene. Trenutno igra za Barcelonu. Otac Šefik je podrijetlom iz područja Tuzle (Bosna i Hercegovina), a mama Julka iz mjesta Prkos blizu Zadra (Hrvatska). Živi s bivšom švedskom fotomodelom Helenom Seger, s kojom ima dva sina.

Dinamo u Europskoj ligi

Iako je u drugom susretu u gostima poražen od škotskog Heartsa s 2 : 0, uvjerljivom pobjedom u Maksimiru od 4 : 0 zagrebački je Dinamo ušao u Europsku ligu. U petak, 28. kolovoza, Uefa je odredila raspored natjecanja u skupinama Europske lige, u kojoj će treću godinu zaredom zaigrati i Dinamo iz Zagreba. U skupini A Dinamovi suparnici bit će nizozemski Ajax, belgijski Anderlecht i rumunjski Temišvar. Svaka momčad od ukupno 48 sudionika Europske lige, raspoređenih u 12 skupina, odigrat će šest utakmica. Igra se dvokružno, jedna utakmica kod kuće i jedna u gostima sa svakim suparnikom.

Prvi suparnik modrih u Europskoj ligi 17. rujna u Maksimiru bit će Anderlecht. Zatim slijedi gostovanje 1. listopada u Temišvaru, a 22. listopada u Amsterdamu. Ajax stiže u Zagreb 5. studenoga, a Dinamo 2. prosinca gostuje u Bruxellesu kod Anderlechta. Posljednja je utakmica na rasporedu 17. prosinca u Zagrebu protiv Temišvara (Timișoara).

Ne propustite!

Koncert Gorana Karana u budimpeštanskom Prosvjetnom središtu «Attila József» (Budimpešta XIII, József Attila tér 4) 11. listopada, u nedjelju, s početkom u 19 sati. Veliki koncert Gorana Karana u Budimpešti, uz ostalo, po medijskim pokroviteljstvom je Hrvatskoga glasnika i Radija Croatice. Cijena ulaznice: 3 000 Ft, a na licu mjesta 3 500 Ft. Podrobnije informacije kod Jelice Pašić Drajkó na telefonu 06 20 9889 317.

U vašem kalendaru 11. listopada 2009. godine zabilježite kao dan kada će u Budimpešti biti koncert Gorana Karana.

Svoju kartu unaprijed rezervirajte na telefonu 06 20 9889 317.

NOVO SELO, POTONJA – Počevši od 21. kolovoza, tri dana su na izletničkom putovanju u matičnoj domovini boravili Hrvati iz Novoga Sela i Potonje uz djelomičnu potporu njihovih hrvatskih samouprava koje su orga-

nizirale putovanje. Boravili su u gradu Zadru i okolici te na otoku Pagu gdje su bili smješteni u vlašićkom „Zavičajju“, kulturno-prosvjetnom centru i odmaralištu Hrvata u Mađarskoj.

BAJA – Od Angele Šokac Marković, predsjednice Bačkog ogranka Saveza Hrvata u Mađarskoj, saznali smo da će u okviru prijateljske suradnje dvaju gradova, Baje i Labina, 13. rujna u županijskom Narodnosnom domu u Baji biti otvorena izložba pod naslovom Labinski uzlet likovnosti, koji je ustanovljen 1997. godine, a svake je godine sve poznatiji i zauzima svoje mjesto u prostoru suvremene hrvatske umjetnosti.

SEPETNIK – Hrvatska manjinska samouprava od svog osnutka svake godine organizira izlete za hrvatske obitelji. Ovoga su ljeta boravili na jednodnevnom izletu u Opatiji. Petog rujna ponovno su bili na izletu, a ovoga puta su posjetili gradišćansku regiju, u Prisiki su pogledati Muzej sakralne umjetnosti, a zatim posjetili grad Kiseg.

DRAŠKOVEC – Od 13. do 16. kolovoza u tome međimurskom naselju ustrojena je vjerska manifestacija Rokovo u Međimurju. Središnje misno slavlje predvodio je varaždinski biskup mons. Josip Mrzljak. Mjesni župnik Matija Vonić reče da su nekada na Rokovo k njima odlazili i pomurski Hrvati, no nakon Drugoga svjetskog rata oslabjelo je hodočašće u to mjesto. Da bi se nekadašnja tradicija vratila, Draškovečka je župa pozvala sumartonske Hrvate da sudjeluju na tome slavlju. Plesna skupina i tamburaši pri nastupu KUD-ova predstavili su se pomurskim plesovima i pjesmama.